



Addendum Speelruimtebeleid

Samen op avontuur in Heemskerk

Januari 2025

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Doel	5
1.3	Leeswijzer	5
2	Vigerend beleid	5
3	Aanvullend beleid	5
3.1	Inclusiviteit	6
3.2	Natuurbeleving en avontuurlijk spelen	7
3.3	Klimaatadaptatie en biodiversiteit	8
3.4	Duurzaamheid en circulariteit	8
3.5	Participatie	9
4	Trends en ontwikkelingen	10
4.1	Stimuleren buitenspelen (JOGG)	Error! Bookmark not defined.
4.2	Digitaal buitenspelen	11
4.3	Ouderwets speelgoed	Error! Bookmark not defined.



1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het beleid uit 2015-2019 is toe aan een aanvulling. Ontwikkelingen en inzichten op gebied van spelen is immers constant in ontwikkeling. De kern van het huidige beleid staat als een huis. Dit dient als solide fundering voor dit addendum. Het vigerend beleid betreft met name wettelijke kaders en landelijk beproefde normering rondom aantallen, spreiding en doelgroepen van speelplekken. Er zijn nieuwe inzichten, trends en ontwikkelingen die we toevoegen aan het beleid. Deze komen onder meer voort uit actuele ontwikkelingen binnen het vakgebied maar ook onze omgevingsvisie en coalitieakkoord. De ontwikkelingen zijn verdeeld over vijf thema's.

- Inclusiviteit
- Natuurbeleving en avontuurlijk spelen
- Klimaatadaptatie en gezonde leefomgeving
- Duurzaam en circulariteit
- Participatie

1.2 Doel

Dit addendum zorgt ervoor dat het huidige beleid wordt aangevuld op essentiële onderdelen. Daarmee is het weer bij de tijd en kan het jaren voort. Ook biedt dit addendum denkrichting om kinderen vaker en actiever buiten te laten en spelen en hoe dit te stimuleren.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 is een zeer beknopte samenvatting van het vigerend beleid. Daarna is in hoofdstuk 3, op vijf thema's, aanvullend beleid opgesteld. Tot slot biedt hoofdstuk 4 een denkrichting voor de toekomst om kinderen meer buiten te laten spelen.

2 Vigerend beleid

Hieronder staat een beknopte samenvatting op drie hoofdzaken van het huidige beleid. Dit beleid is nog altijd actueel en is gebaseerd op landelijk beproefde normen. Zie bijlage 1 voor het volledige Speelruimtebeleidsplan 2015-2019.

Speelnetwerk

- Speelruimtenorm Leiden
- Binnen 400 meter van elk huis is een plek om te spelen
- Nederlandse norm stelt dat kinderen onder de 18 jaar per dag minimaal 60 minuten matig intensief lichamelijk actief moeten zijn om gezond te blijven.
- Deze normering leidt automatisch tot een netwerk van speelplekken. Bovenop deze aantallen wordt geen speelplekken aangelegd.

Diversiteit (doelgroepen en toestellen)

- Verschillende leeftijdscategorieën hebben hun eigen speelbehoefte.
- Diversiteit aan leeftijdsgroepen leidt tot diversiteit aan toestellen en dus speelplekken.
- Drie soorten speelplekken qua grootte. Hiërarchisch gezien zijn dat wijkfunctie, buurtfunctie en straatfunctie. Hoe groter de speelplek des te meer en grotere toestellen en een meer divers aanbod.

Aantallen toestellen

- Het speelnetwerk en de diversiteit leiden tot een bepaald aantal toestellen per (type) speelplek.
- Een toestel dient altijd een bepaalde speelfunctie.

3 Aanvullend beleid

Nieuwe onderzoeken, inzichten, trends en ontwikkelingen leiden tot dit aanvullende beleid. De basis staat als een huis. Dit addendum zorgt voor geactualiseerd beleid.

Van speelplekken naar BOSS plekken

In het vigerend beleid wordt uitgegaan van verschillende doelgroepen binnen de leeftijd van 0-18 jaar. Daarnaast wordt hoofdzakelijk beschreven hoe het 'spelen' wordt georganiseerd. In bescheiden vorm wordt al aandacht gegeven aan andere zaken zoals bewegen, ontmoeten en sporten. In dit addendum wordt de nadruk nog meer verschoven richting het creëren van plekken waar al deze thema's samenkomen. Speelplekken noemen we (ambtelijk) vanaf nu dan ook BOSS plekken. Plekken waar voorzieningen zijn aangebracht om bewegen, ontmoeten, spelen en sporten te stimuleren. Dit is aanpak die ook vanuit sociaal domein wordt onderstreept. Dit addendum is dan ook opgesteld in samenwerking met het aankomende 'Beleidsplan Sport en Bewegen 2024 en verder'. Met name de daarin vermelde paragrafen 3.2.2 Leefstijl en 3.2.3 Leefomgeving hebben sterke samenhang met dit addendum. In de komende paragrafen wordt deze verschuiving nader beschreven.

3.1 Inclusiviteit

Doelgroepen

Naast de doelgroepen tussen 0-18 jaar worden ook leeftijden tussen 18-100 erkend. De speelplekken van voorheen worden BOSS plekken voor iedereen. Zeker in een tijd waar eenzaamheid een groot probleem is, zijn BOSS plekken, waar inwoners van leeftijden samenkomen, van grote waarde. Een speelplek specifiek voor doelgroep 0-6 kan eenvoudig worden aangepast zodat ook bv. ouderen elkaar, op een gezonde zitplek, kunnen ontmoeten. Het samenbrengen van doelgroepen zal op den duur voor meer plezier en begrip voor elkaar zorgen. Het versterkt de sociale verbinding in een buurt omdat men elkaar vaker zien en leert kennen. Ditzelfde geldt voor de thema's bewegen en sporten.

Kinderen met een beperking

Nederland telt ongeveer 120.000 kinderen tussen de 0 en 17 jaar met een of meerdere fysieke en/of cognitieve beperkingen. Het is belangrijk dat BOSS plekken zo zijn ingericht dat elk kind hier kan komen spelen. Deze BOSS plekken zijn toegankelijk, veilig en stimulerend voor iedereen. Om ook kinderen zonder beperking voldoende variatie aan speelvoorzieningen te bieden wordt een mix van bijzondere en reguliere voorzieningen geplaatst. Voor een goede balans tussen reguliere speelvoorzieningen en voorzieningen voor kinderen met een beperking is een richtlijn opgesteld. De 100-70-50-regel: 100% welkom, 70% toegankelijk, 50% bespeelbaar. De belangrijkste aspecten van inclusieve speeltuinen staan hieronder beschreven.

Toegankelijkheid

Inclusieve speeltuinen hebben rolstoelvriendelijke paden en brede ingangen zodat kinderen met een beperking en/of hulpmiddel gemakkelijk kunnen bewegen en spelen. Ook de ondergrond onder een toestel is van belang.

Speelvoorzieningen

Inclusieve speelplekken bevatten een variatie aan speelvoorzieningen die geschikt zijn voor verschillende vaardigheden en bespeelbaar zijn voor kinderen met lichamelijke beperkingen. Denk hierbij aan een vogelnestschommel, rolstoelvriendelijk speelparcours en een bereikbare waterpomp op een waterspeelplek.

Samen spelen

Naast toegankelijkheid en bespeelbaarheid is ook de sociale component van groot belang. Een inclusieve speeltuin is bij uitstek een plek zijn waar elk kind zich veilig en welkom voelt en niet wordt gepest. Dit begint thuis met de opvoeding en verdient speciale aandacht op (basis)scholen. Inclusieve BOSS plekken zijn zo ontworpen dat alle kinderen, ongeacht hun beperkingen, de mogelijkheid hebben om samen te spelen. Dit bevordert begrip, vriendschap en respect.

Ontwerpproces

Betrek kinderen, met een fysieke en/of cognitieve beperking, bij het ontwerpproces. Laat ze nadenken over inclusieve elementen die ze graag in hun speeltuin willen zien.



3.2 Natuurbeleving en avontuurlijk spelen

Natuurbeleving is van groot belang voor de ontwikkeling en het welzijn van mensen, en kinderen in het bijzonder. Het draagt bij aan een algeheel gevoel van geluk, welzijn en rust. Wanneer men de natuurlijke omgeving kent en individuele soorten herkent draagt het bij aan het gevoel van 'thuis zijn' in je omgeving. Het wordt onderdeel van je eigen identiteit.

Impact

De impact is groot. Kinderen die regelmatig buiten spelen in de natuur zijn gezonder. Ze bewegen meer, eten gezonder en hebben een betere concentratie op school. Natuur heeft tevens een positief effect op de mentale gezondheid van kinderen. Buiten spelen in de natuur stimuleert de motorische vaardigheden. Het draagt bij aan de fysieke ontwikkeling en ze leren waar hun (fysieke) grenzen liggen. In de natuur kunnen kinderen hun creativiteit de vrije loop laten. Dit bevordert hun verbeeldingskracht. Natuur biedt daarnaast talloze leerkansen. Kinderen leren spelenderwijs, en onbewust, over bomen, planten, dieren, seizoenen en meer. Ze ontwikkelen een dieper begrip van de natuurlijke wereld om hen heen. Dit leidt tot meer empathie voor begrip voor alles dat leeft om hen heen. Kinderen die op jonge leeftijd een positieve band met de natuur ontwikkelen, zijn later meer geneigd om zich in te zetten voor natuurbescherming en duurzaamheid.

Inrichting

Bij het inrichten van BOSS plekken zetten daarom we natuurbeleving centraal. Denk naast toestellen met een vooropgezet speeldoel aan plekken waar kinderen met en in beplanting avontuurlijk kunnen spelen. Bij de keuze van beplanting en bomen wordt dan ook sterk gelet op inheemse soorten die bijdragen aan biodiversiteit. Denk aan bloemen, struiken en insectvriendelijke planten. Kinderen leren zo over inheemse planten en dieren van Heemskerk terwijl ze spelen. Dit draagt bij aan hun begrip en respect voor de natuur. Ook onderdelen als natuurlijke valondergronden, materiaalgebruik van voetpaden en het toevoegen o.a. nestkasten en insectenhôtels draagt bij aan een algehele natuurbeleving in en rondom de BOSS plek. Het omliggend terrein wordt ingericht met wadi's, stapstenen en zwerfkeien waar kinderen zichzelf kunnen uitdagen en eigen spellen kunnen bedenken.

3.3 Klimaatadaptatie en biodiversiteit

Bij het inrichten van BOSS plekken is het cruciaal om rekening te houden met actuele onderwerpen zoals klimaatadaptatie en biodiversiteit. Speelplekken vervullen immers een belangrijke maatschappelijke functie in hun omgeving. En bieden grote kansen ten aanzien van klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en biodiversiteitsherstel.

Impact

De impact voor klimaatadaptatie en biodiversiteitsherstel in BOSS plekken is groot. Natuurlijk ingerichte BOSS plekken helpen bij het opvangen van water bij piek regenbuien. Door het speellandschap in te richten met voldoende opvangcapaciteit, in de vorm van natuurlijke oevers en wadi's, blijft de plek jaarrond bespeelbaar. Maar ook worden seizoenen beleefbaar. Het reliëf in het landschap dient zelf als extra stimulans om te wegen, spelen, de natuur en water te beleven. Er worden inheemse bomen, planten en kruidenrijke grassen gekozen die passen bij het lokale ecosysteem. Deze trekken verschillende insecten en vogels aan. Heemskerk hanteert hiervoor haar eigen sortimentlijst 'InHeemskerk'.

Inrichting

BOSS plekken met klimaat adaptieve inrichting kenmerken zich mede door een hoog aantal bomen, struiken en kruidenrijke grassen. Dit is in totaal veel bladoppervlakte dat bijdraagt aan het tegengaan van klimaatverandering. Daarnaast zuivert het de lucht die we ademen en dempt het omgevingsgeluid. Zo draagt het bij aan een gezonde leefomgeving en het welzijn van kinderen. Deze bomen en planten bieden voldoende schaduw op de BOSS plek draagt bij aan het verminderen van hittestress. Bomen en struiken helpen tevens bij het verwerken van piek regenwater doordat bladeren het water uit de bodem opnemen en verdampen. In het speellandschap wordt zichtbare waterinfiltratie, natuurvriendelijke overs en/of wadi's aangelegd. Door de toevoeging van water trekken de BOSS plekken vele amfibieën, insecten en waterdieren aan. Ook zorgen we ervoor dat er een geleidelijke overgang van water naar land is, zodat dieren gemakkelijk kunnen verplaatsen. Verschillende soorten (speel)ondergronden en bodembedekking, zoals houtsnippers, zand en gras worden gebruikt. Dit biedt een variatie aan leefgebieden voor insecten, vogels en kleine zoogdieren dieren. Ook leggen we, waar het kan, bladeren en takken op zogeheten takkenrillen als schuilplaatsen voor insecten en egels. In elke BOSS plek hangen we nestkasten op voor vogels en/of vleermuizen. Dit bevordert de overlevingskans van de dieren en helpt bij insectenbestrijding zoals bladluizen in het vroege voorjaar. Daarnaast plaatsen we insectenhôtels voor wilde bijen, vlinders en andere insecten. Naast de leefruimte voor dieren zijn het ook zichtbare objecten die tot de verbeelding spreken. Het leidt ertoe dat men met elkaar in gesprek gaat over natuur en dieren. Op de BOSS plekken met grote reikwijdte wordt informatie over lokale natuur en/of dieren geïntegreerd. Het kan met een informatiebord op een insectenhotel maar het kan ook op meer subtiele wijze worden opgenomen in het ontwerp. Dit betreft maatwerk en per speelplek zal unieke informatie te vinden zijn.



3.4 Duurzaamheid en circulariteit

Zoals bij alle 'kapitaalgoederen' in de openbare ruimte, is duurzaamheid en circulariteit bij op sport- en speelvoorzieningen ook van belang. Het waarborgt de investering die wordt gedaan.

Impact

In dit geval doelt duurzaamheid met name op voldoende langdurig gebruik, minimale impact op het milieu en maximale waarde voor de gebruiker. Circulariteit doelt voornamelijk op de oorsprong van materialen en de mogelijkheid tot hergebruik nadat het als speelvoorziening is afgeschreven. Bij inkoop van toestellen, valondergronden, zitvoorzieningen e.d. wordt gekeken naar de mate van regeneratie. Oftewel; kan de grondstof van het product opnieuw worden geproduceerd binnen de levensduur van het product zelf. Waarbij materialen van natuurlijke oorsprong altijd de voorkeur hebben.

Inrichting

Er wordt bovenal gebruik gemaakt van milieuvriendelijke materialen van natuurlijke oorsprong. Denk aan hout uit duurzaam beheerde bossen, natuurlijke stenen, (gerecycled) staal, zand, water, bomen en beplanting. Er wordt minimaal gebruik gemaakt van (gerecyclede) kunststoffen. Ook de valondergronden worden hoofdzakelijk aangelegd met natuurlijke materialen. Door klimaat adaptieve BOSS plekken te realiseren zijn de voorzieningen bestand tegen weersinvloeden. Ondergronden zijn waterdoorlatend om bij tijdelijke wateroverlast schade aan toestellen te voorkomen. BOSS plekken bestaan naast toestellen uit een speellandschap met natuurlijk reliëf en elementen die uitdagen om te bewegen. Dit zijn onder andere boomstammen, zwerfkeien en (klim)bomen. Bij plaatsing van boomstammen gebruiken we stammen die afkomstig zijn uit Heemskerk zelf. Bomen die wegens ziekte of gevaar zijn gekapt, worden zo hergebruikt in de openbare ruimte. Ook worden vrijgekomen materialen uit civiele projecten geüpycled tot voorzieningen op BOSS plekken. Duurzame BOSS plekken zijn ook goed te onderhouden. Regelmatig onderhoud verlengt de levensduur van de toestellen en voorzieningen. Het ontwerp houdt rekening met de gebruiksdruk en zorgt ervoor dat de BOSS plek vele jaren meegaat.

3.5 Participatie

Als een speelplek in aanmerking komt voor vervanging wordt de buurt (of bij een sportplek; de gebruikers) betrokken. Dit zorgt ervoor dat de inrichting, toestellen en voorzieningen aansluiten bij de behoeften en wensen van de gebruikers.

Impact

Het aanleggen en/of vervangen van BOSS plekken is kostbaar. Daarom is het van groot belang om vooraf te bepalen welke functie(s) de plek heeft. In het vigerend beleid staat welke type speelplekken er zijn en welke reikwijdte deze hebben. Daaraan zitten beleidskaders gekoppeld t.a.v. doelgroepen en aantallen toestellen per plek. Om daar verdere invulling aan te geven worden gebruikers van de plek betrokken. Per type BOSS plek is een werkwijze t.a.v. de participatie.

Inrichting

Kleine speelplekken

Herinrichting vindt plaats in samenwerking met direct omwonenden van de plek. Zij kunnen input leveren voor het programma van eisen. Indien verschillende opties mogelijk zijn, kunnen omwonenden kiezen uit twee of drie ontwerpvoorstellen.

Buurtplekken

Herinrichting vindt plaats in samenwerking met de omliggende buurt. Direct omwonenden krijgen een eerste stem in het opstellen van het programma van eisen. Zij kunnen hier voorkeuren aangeven. Vervolgens mag de hele buurt meedenken en/of stemmen bij de voorgedragen twee of drie ontwerpvoorstellen.

Wijkplekken

Herinrichting vindt plaats in samenwerking met een brede groep inwoners en organisaties. Een participatieplan op maat is onderdeel van de ontwerpopdracht aan de aannemer. Hiervoor wordt de actuele participatie nota gehanteerd. Per BOSS plek wordt zodoende helder in beeld gebracht welke eisen, wensen en kansen er zijn. Dit leidt tot één ontwerp.

Sportplekken

Participatie vindt plaats met direct omwonenden en de specifieke gebruikers van een sportplek. Hierbij vindt een afstemming plaats van de buurtsportcoach, die vanuit het sociaal domein actief is. Deze plekken worden ontworpen aan de hand van de specifieke (sport)wensen en leiden tot één ontwerp.

Plekken omvormen

Indien de plekken niet langer past binnen het speeln netwerk wordt gekozen voor omvorming van de plek. Dit wordt tijdig gecommuniceerd aan de omwonenden. Bij omvorming verdwijnen toestellen en valondergronden die vallen onder het WAS-besluit. De nieuwe inrichting van de plek zal voornamelijk gericht zijn op stedelijke natuur. Met daarbij de mogelijkheid om enkele zitvoorzieningen en/of natuurlijke speelaanleidingen (buiten WAS-besluit) te plaatsen. De keuze hiervoor gebeurt in samenwerking met direct omwonenden. Indien hier geen behoefte voor is, wordt de plek ingericht als stedelijke natuur en zodoende opgenomen in gemeentelijk beheer.



4 Trends en ontwikkelingen

Naast de beleidsaanvullingen in hoofdstuk 3 zijn er nog enkele noemenswaardige trends en ontwikkelingen. Deze staan hieronder beknopt beschreven. Het zijn onderwerpen en ideeën die in de toekomst nader kunnen worden onderzocht of worden ingezet om bewegen, ontmoeten, spelen en sporten te stimuleren.

Digitaal buitenspelen

De digitale wereld vormde lange tijd een groot gevaar voor het buitenspelen. Kinderen spelen minder vaak en korter buiten. Een op de zes kinderen speelt zelfs helemaal nooit buiten. Dit is een zeer ernstige trend omdat buitenspelen van grote waarde is voor de fysieke en mentale ontwikkeling. Gelukkig blijkt ook steeds vaker dat digitale hulpmiddelen juist het buitenspelen stimuleren. Apps als Pokémon Go zijn razend populair en zorgen ervoor dat kinderen (en volwassenen) vaker naar buiten gaan. Ook komen kinderen met elkaar in contact via dergelijke apps en maken ze nieuwe sociale contacten. Daarnaast zijn er talloze websites en apps die 'ouderwetse' buiten spellen aan kinderen leren. Met informatie over spelregels en tactieken. Hand stand in de mand, stoepranden en touwtje springen maken zo langzaam een comeback.

Ook zijn er apps die waarnemingen vastleggen of zelfs opdrachten verstrekken. Kinderen worden uitgedaagd om bepaalde planten en dieren op te sporen en te herkennen. Zo dragen digitale hulpmiddelen steeds meer bij aan buitenspelen. In de toekomst is het mogelijk om hier vanuit de gemeente ook een bijdrage aan te leveren. Denk bv. aan zoekkaarten met inheemse bomen, planten en dieren. Of plaatsen we spelregels van (lokale) ouderwetse spelletjes op de website.

'Vergeten groenten'

In beginsel kunnen inwoners de gehele openbare ruimte gebruiken om te bewegen, ontmoeten, spelen en sporten. Een goed onderhouden wandelpad is immers ook een handloopparcours en een bankje in de schaduw is al snel een ontmoetingsplek. De natuur in het dorp wordt steeds meer ingericht met reliëf, wadi's, slootjes, struikgroepen en bomen. Dit draagt bij aan het dorpse karakter. En vormen uit zichzelf al aanleiding om te bewegen. Denk aan slootje springen, tikkertje en 'wie niet weg is, is gezien'. Een voetbalveld is natuurlijk ook te gebruiken om te frisbeeën, hoepelen, touwtje te springen en nog veel meer. Daarnaast zijn (veilige) trottoirs en pleintjes een blanco canvas voor iedereen met een setje stoepkrijt en een levendige fantasie. We stimuleren 'vrij spelen'. Zo werd immers ook met veel genoegen, generaties lang gespeeld in de openbare ruimte. Om dit verder te promoten zou de gemeente, vanuit Zee van Tijd, eenvoudige, ouderwetse speelgoederen kunnen faciliteren. Bijvoorbeeld in combinatie met een zoekkaart. Heb je de zoekkaart vol, dan krijg je bij inlevering een stuk oud Hollands speelgoed. Deze manier van omgang met spelen en bewegen in de openbare ruimte klinkt relatief nieuw, maar gebaseerd op jarenlange speelplezier. Het zijn de zogenaamde de 'vergeten groente' in de wereld van het spelen. Maar de eerste ervaringen laten juist zien dat deze vormen van spelen, kinderen meer in actie krijgt dan enkel toestellen plaatsen. Dit biedt Heemskerk in de toekomst extra opties. Om kinderen in contact te brengen met elkaar, de natuur in het dorp en stimuleert het een actieve, gezonde leefstijl.



GEMEENTEHUIS: Maarten van Heemskerckplein 1
POSTADRES: Postbus 1 • 1960 AA Heemskerk
TELEFOON: 14 0251
E-MAIL: post@heemskerk.nl
WEBSITE: www.heemskerk.nl